

ΡΟΤΟΝΤΑ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΜΠΑΛΑΝ ΕΛΠΙΔΑ
ΣΕΪΤΑΡΙΔΟΥ
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΡΟΤΟΝΤΑ:

- ΡΟΤΟΝΤΑ
- ΣΤΑ ΡΩΜΑΪΝΑ ΧΡΟΝΙΑ
- ΣΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ
- ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ
- ΤΟ 1922
- ΣΥΜΕΡΑ
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΡΟΤΟΝΤΑ

Η Ροτόντα, λίγα μέτρα πιο πάνω από την Καμάρα, όπως αποκαλούν οι Θεσσαλονικείς την Αψίδα του Γαλέριου επί της οδού Εγνατίας, αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα τοπόσημα της πόλης.

Ένα επιβλητικό οικοδόμημα, στρογγυλό, εξού και η ονομασία «ροτόντα», ανάμεσα σε πολυκατοικίες, αλάνες, καφετέριες και παρκαρισμένα αυτοκίνητα, που για πάρα πολλά χρόνια οι ντόπιοι είχαν λίγο-πολύ ξεχάσει, ιδιαίτερα το εσωτερικό του, καθώς, μετά τον σεισμό του 1978 και τις ζημιές που προκλήθηκαν, παρέμενε για δεκαετίες κλειστό για την αποκατάστασή του και μονίμως καλυμμένο από σκαλωσιές.

Στην πραγματικότητα, πρόκειται για ένα μνημείο τόσο εντυπωσιακό, αρχιτεκτονικά πανομοιότυπο με το Πάνθεον της Ρώμης, που αν μπορούσε κανείς να διαγράψει από το οπτικό του πεδίο οτιδήποτε μοντέρνο και το τοποθετούσε δίπλα σε άλλα, εξαιρετικά απομεινάρια της βυζαντινής Θεσσαλονίκης, θα έλεγε ότι αυτή η πόλη θα μπορούσε να αποτελεί μια ελληνική Φλωρεντία.

Από το 1988 ανήκει στα μνημεία **Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO**. Στις 18 Δεκεμβρίου 2015 η Ροτόντα μετά από τις εργασίες αποκατάστασης άνοιξε τις πύλες της στο κοινό και ξαναβρήκε τη θέση της στην πολιτιστική κληρονομιά της Θεσσαλονίκης.

Η Ροτόντα αποτελεί τμήμα του [ανακτορικού συγκροτήματος του αυτοκράτορα Γαλερίου](#) και κατασκευάστηκε κατά τη διάρκεια της Ρωμαϊκής Τετραρχίας.

Μαυσωλείο, χώρος λατρευτικών μυστηρίων, ναός, μητρόπολη, τζαμί, La Rotonde, [μουσείο](#). Όπως κι αν περιγραφεί η Ροτόντα δεν παύει να είναι άρρηκτα δεμένη και συνυφασμένη με την εικόνα και την [ιστορία της Θεσσαλονίκης](#)

Η Ροτόντα ως κατασκευή είναι μοναδική στον Ελλαδικό χώρο διότι η κυκλική μορφή της παραπέμπει και ακολουθεί ακριβώς την τεχνοτροπία του Πανθεον στη Ρώμη. Έχει ύψος ως τον θόλο της 29,80μ., εσωτερική διάμετρο 24,50μ. και το πάχος του τοίχου της είναι 6,30μ.

Για το χτίσιμό της χρησιμοποιήθηκαν λίθοι, κεραμικό κονίαμα, ενώ κατά διαστήματα παρατηρούμε πλατιές ζώνες πλίνθων. Η στέγη της κλιμακώνεται σε τρεις βαθμίδες, η δε κορυφή του θόλου είναι κωνική.

Στο εσωτερικό μετράμε οκτώ τοξωτά παράθυρα τα οποία μαζί με τα ισάριθμα ημικυκλικά ανοίγματα στη βάση του τρούλου, αποτελούν το κύριο μέσο φωτισμού της Ροτόντας.

Αρχικά στην κορυφή του θόλου υπήρχε οπή εξαερισμού και αντίστοιχα στο κέντρο του δαπέδου βαθύ φρεάτιο αποχέτευσης.

Η ΡΟΤΟΝΤΑ ΣΤΑ ΡΩΜΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

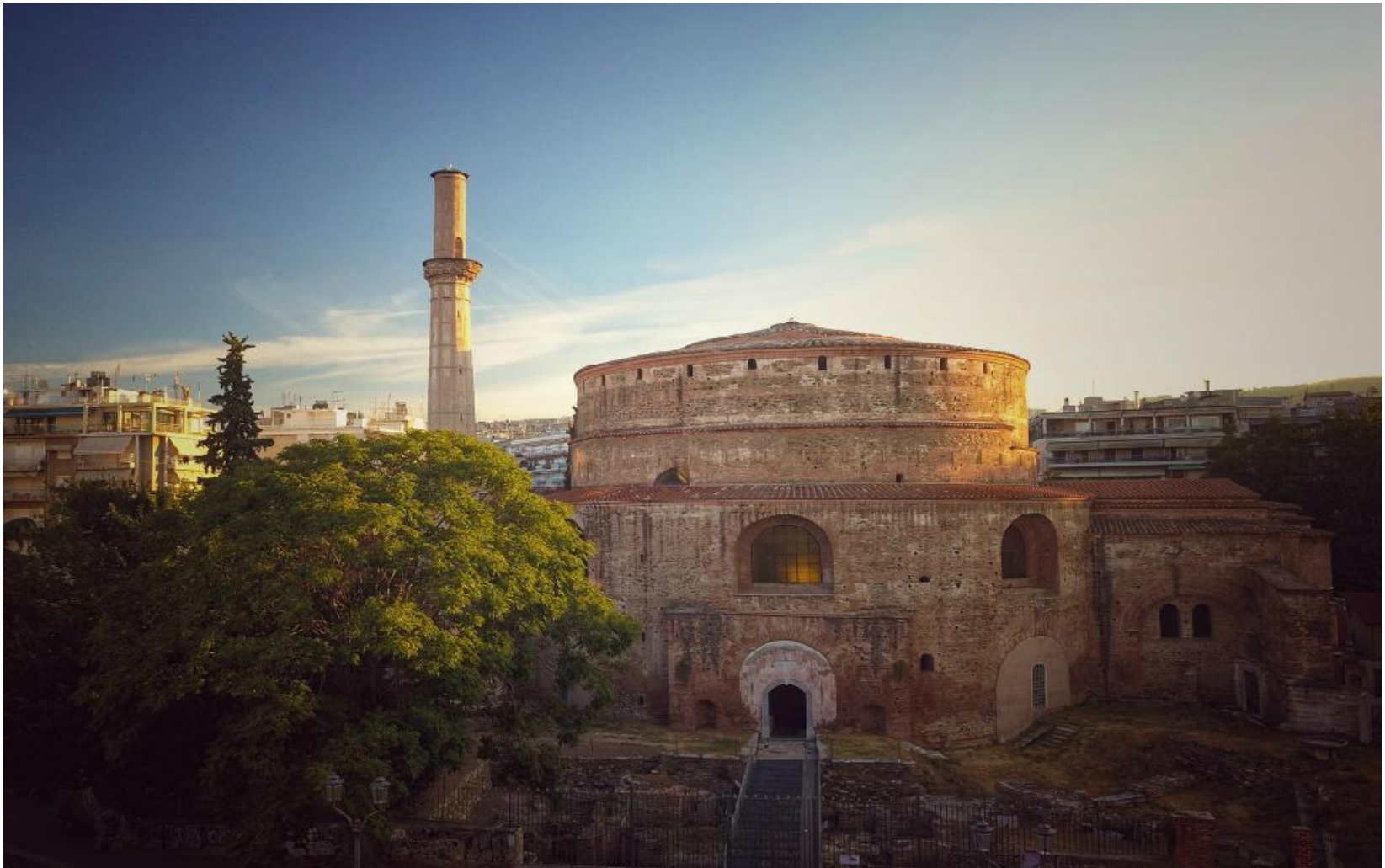
Η Ρωμαϊκή της καταγωγή εξυπακούεται αφού είναι πλέον βέβαιο, χάρη στην αρχαιολογική σκαπάνη ότι αποτελούσε μέρος του **Ανακτορικού συγκροτήματος του Γαλερίου** το οποίο απλώνεται στη νότια πλευρά της Ροτόντας στην οδό Δημητρίου Γούναρη προς τη θάλασσα.

Η Ροτόντα χτίστηκε σε ένα υψωμένο περίβολο, με εξέδρα στην ανατολική και στη δυτική της πλευρά. Συνδεόταν με την αψίδα του Γαλερίου (Καμάρα) μέσω μιας πομπικής οδού με κιονοστοιχίες εκατέρωθεν, που κατέληγε στο κυρίως Ανακτορικό συγκρότημα.

Η πραγματική χρήση του χώρου κατά τη Ρωμαϊκή περίοδο δεν είναι απολύτως σίγουρη. Στηριζόμενοι τόσο στις οικοδομικές συνήθειες των Ρωμαίων αρχόντων, αλλά και στην ομοιότητά του με το Πάνθεον της Ρώμης, ενδέχεται σε μεγάλο βαθμό να αποτελούσε λατρευτικό χώρο αφιερωμένο στην λατρεία των Καβύρων ή του Δία, ο οποίος ήταν ο προστάτης του Γαλέριου.

Η πομπική οδός που συνέδεε τη Ροτόντα με το κυρίως ανάκτορο ενισχύει την σημαντικότητα του κτίσματος και την άποψη ότι στο χώρο τελούνταν οι επίσημες λατρευτικές τελετές του παλατιού.

Είναι πιθανό το κτίριο να προοριζόταν για **Μαυσωλείο του αυτοκράτορα Γαλερίου**, το οποίο τελικά δεν χρησιμοποιήθηκε ποτέ, αφού ο Γαλέριος πέθανε και τάφηκε μακριά από τη Θεσσαλονίκη.

Η ΡΟΤΟΝΤΑ ΣΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

Μετά την επικράτηση του Χριστιανισμού, από τη βασιλεία του αυτοκράτορα Θεοδοσίου και έπειτα η Ροτόντα χρησιμοποιείται ως χριστιανικός ναός. Είναι η εποχή όπου έγιναν οι μεγαλύτερες παρεμβάσεις στο οικοδόμημα

Στην ανατολική πλευρά γκρεμίστηκε ο κυλινδρικός τοίχος, ώστε να χτιστεί ορθογώνιος χώρος που θα φιλοξενούσε το ιερό βήμα του ναού.

Η συγκεκριμένη προσθήκη επηρέασε την στατικότητα του κτιρίου αφού δεν έγινε κατόπιν μελέτης, με αποτέλεσμα τμήμα του ανατολικού θόλου να καταρρεύσει - πιθανά κατά τη διάρκεια σεισμού - καταστρέφοντας και την ψηφιδωτή του διακόσμηση.

Το ιερό βήμα ξαναχτίστηκε χρησιμοποιώντας αυτή τη φορά εξωτερικά αντερίσματα για την στήριξή του.

Ακόμη μια επέμβαση της χριστιανικής περιόδου είναι η δημιουργία εξωτερικού κυκλικού τοιχίου σκεπαστού, σε απόσταση οκτώ μέτρων από το κυρίως κυλινδρικό κτήριο της Ροτόντας, ενώ διανοίχτηκε είσοδος με νάρθηκα, στην δυτική πλευρά του κτιρίου όπως συνηθίζεται στους χριστιανικούς ναούς. Χτίστηκαν ακόμη δυο παρεκκλήσια στον περίβολο, ένα κυκλικό ανατολικά

Θαυμάσια ψηφιδωτά καλύπτουν τον θόλο της Ροτόντας. Στην κορυφή, εμφανίζεται ψηφιδωτή σύνθεση που κατά πάσα πιθανότητα απεικονίζει τον Χριστό όρθιο σταυροφόρο. Αυτό αποκαλύπτεται από το διασωθέν περίγραμμα από κάρβουνο που μαρτυρεί ότι εικονιζόταν μέσα σε πολύχρωμη «δόξα» που την υποβάσταζαν τέσσερις άγγελοι. Με τον καθαρισμό των ψηφιδωτών του μνημείου ήρθαν στο φως τα κεφάλια και τα φτερά των αγγέλων.

Χαμηλότερα, μια σειρά από καλύτερα διατηρημένα ψηφιδωτά, όπου παριστάνονται φανταστικά, πολυτελή οικοδομήματα, μπροστά από τα οποία στέκουν δύο ή τρεις άγιοι ευλαβικά, σε στάση δέησης, αν και δεν είμαστε σίγουροι ότι δεν πρόκειται για πολιτειακούς παράγοντες και όχι για αγίους, παρόλο που από κάτω υπάρχουν επιγραφές με όνομα, ιδιότητα και μήνα εορτασμού τους! Κάπως έτσι, συντηρείται ο μύθος που θέλει τη Ροτόντα να παραμένει ένας γρίφος.

Στην κόγχη του ιερού υπάρχει τοιχογραφημένη η Ανάληψη, που έχει υποστεί φθορές. Αν κάτι εξυψώνει ψυχικά τον επισκέπτη, δημιουργώντας του δέος και θαυμασμό καθώς περνάει την πύλη της Ροτόντας, δεν είναι άλλο από το άπλετο φυσικό φως που διαχέεται από τα παράθυρα και την οροφή, αναδεικνύοντας τη μεγάλη καλλιτεχνική αξία του μνημείου.

Τα ψηφιδωτά της Ροτόντας ακόμη και σήμερα είναι εξαιρετικής ομορφιάς και τεχνικής, αριστουργήματα τόσο ως προς τα χρώματα αλλά για την ζωντάνια της απόδοσής τους.

Γραπτά στοιχεία που να αναφέρουν σε ποιον Άγιο ήταν αφιερωμένη η Ροτόντα ως χριστιανικός ναός, δεν υπάρχουν. Αναφορές σε βυζαντινά κείμενα μιλούν για την αφιέρωση του ναού στους Ασώματους ή Αρχαγγέλους, ονομασία την οποία έφερε και η γειτονική συνοικία της Ροτόντας προς το Ανατολικό τείχος της Θεσσαλονίκης .

Η Ροτόντα έγινε η **Μητρόπολη της Θεσσαλονίκης** από το 1523 ως το 1590 μ.Χ όταν η Αγία Σοφία μετατράπηκε σε τζαμί.

Η ΡΟΤΟΝΤΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ

Κατά την **Οθωμανική περίοδο** αλλά και σε τούρκικες γραπτές πηγές είναι γνωστή, ως η Παλιά Μητρόπολη (Εσκή Μετροπόλ).

Το 1590 όταν η Θεσσαλονίκη βρίσκεται ήδη υπό Οθωμανική κατοχή, η **Ροτόντα μετατρέπεται σε τζαμί** με την ονομασία Χορτατζή Σουλειμάν Εφέντη Τζαμί. Όπως προδίδει και η ονομασία την ευθύνη για την μετατροπή της σε τζαμί και την ανέγερση του μιναρέ όπως και του σιντριβανιού, που βρίσκεται στα δυτικά του κτηρίου, την έχει ο σεΐχης των δερβίσηδων Χορτατζή Σουλειμάν Εφέντη

Ο τάφος του **δερβίση Σουλειμάν** βρίσκεται στον ταφικό περίβολο έξω από το ιερό βήμα της Ροτόντας.

Όσα χρόνια διήρκεσε η οθωμανική κυριαρχία στην πόλη, τα πρόσωπα που απεικονίζονταν στα υπέροχα ψηφιδωτά καλύφθηκαν, κι έτσι δεν γνωρίζουμε με βεβαιότητα ποιες μορφές αναπαριστούσαν. Χάρη σε αυτό το γεγονός, όμως, κατάφεραν να σωθούν και, εν τέλει, να αποκατασταθούν και να αναδειχτούν από τους συντηρητές.

Έτσι, σήμερα, μπορούμε να θαυμάσουμε τα ποικίλα γεωμετρικά σχήματα, καθώς και θέματα από τον φυσικό κόσμο που αποκαλύπτουν μια φυσιοκρατική διάθεση σε ζωνρά χρώματα και χρυσό φόντο.

Ο μιναρές της Ροτόντας είναι ο μόνος που διασώθηκε κατά τη γενική κατεδάφιση των μιναρέδων στη Θεσσαλονίκη την δεκαετία του 1920. Οι ζημιές που έχει υποστεί οφείλονται στους σεισμούς που έγιναν κατά καιρούς στη Θεσσαλονίκη

Όταν η Ροτόντα μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος όλες οι εικόνες και τα κειμήλια από τη Ροτόντα μεταφέρθηκαν στο εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου, που βρίσκεται ακόμη επί της οδού Αποστόλου Παύλου. Έτσι συνδέθηκε η ονομασία της με αυτό το παρεκκλήσι. Σύντομα ξεχάστηκε αυτή των Ασωμάτων και παρέμεινε ως τις μέρες μας γνωστή ως Άγιος Γεώργιος.

Την ονομασία Ροτόντα ωστόσο την πήρε σχετικά πρόσφατα κατά τον 18ο αι. από Ευρωπαίους περιηγητές **χάρη στην κυκλικής της μορφή** και παρέμεινε να χρησιμοποιείται παράλληλα με αυτή του Αγίου Γεωργίου.

Η ΡΟΤΟΝΤΑ ΤΟ 1922

<<Στο κεφαλόσκαλο της Ροτόντας, η ματιά προσπέρασε αβίαστα τους μεγαλειώδεις κτιριακούς της όγκους. Το βλέμμα μου στάθηκε σ' ένα ημιτελή κύκλο που έντεχνα έχει τοποθετηθεί ακριβώς κάτω από τον θαυμάσιο τρούλο της. Μια νοητή είσοδος. Ένα κάλεσμα. Μια προτροπή για να βιώσω έναν κύκλο ζωής. Ένα κορίτσι με υποδέχεται. Καθιστό. Κρατά μια εικόνα κι ένα σπαθί. Κι είναι καθηλωτική. Μήτε κλαμένη, μήτε θλιμμένη. Με κοιτάει με βλέμμα σταθερό. Κι αποφασισμένο. Το ημικύκλιο μ' αγκαλιάζει, με περιβάλλει. Θέλει να μου μιλήσει για μέρες δύσκολες, με αξιοπρέπεια και σεβασμό, απέναντι στον πόνο και στον φόβο ανθρώπων που έμειναν δίχως πατρίδα, σπίτι, οικογένεια, ρίζες>>.

Η ΡΟΤΟΝΤΑ ΣΗΜΕΡΑ

Ένα κομμάτι του ελληνισμού διηγείται το προσφυγικό ταξίδι του μέσα απ' ό,τι πιο αγαπητό και πολύτιμο. Η αφήγηση γίνεται μέσα από τα κειμήλια των αλησμόνητων πατρίδων, αυτά αποτελούν την έναρξη των διηγήσεων. Κύκλοι που κλείνουν και άλλοι που πρέπει να μείνουν ορθάνοιχτοι. Κι είναι τέτοια η ένταση της στιγμής καθώς προχωρώ στα σπλάχνα της Ροτόντας. Είναι οι δυο εικόνες της Παναγίας. Τα μάτια ακολουθούν μια νοητή ευθεία γραμμή καταλήγοντας στο ιερό. Παναγία η Ρευματοκρατόρισα . Παναγία η Ηλιόκαλλη . Συνοδεύονται από 36 εικόνες, θρησκευτικά βιβλία, κειμήλια από μητροπόλεις και δεκατρείς απογόνους, παλαίτυπα με μαρτυρίες του ξεριζωμού. Η πίστη τους κράτησε ζωντανούς.

Η Ροτόντα, η διαχρονική. Η επιβλητική. Η πολυπρόσωπη. Χώρος λατρευτικός και μουσειακός . Φιλοξενεί μια έκθεση. Όχι. Η έκθεση εστιάζει σε μια πτυχή της ιστορίας της Ροτόντας

Ένα μνημείο που συσσωρεύει πάνω του ιστορία αιώνων. Ιδρύθηκε σε μια παγανιστική περίοδο για να περάσει στον χριστιανισμό, ύστερα στο μωαμεθανισμό. Ένα παλίμψηστο μνημείο. Η ιστορία γράφεται πάνω του κι απορροφά τους κραδασμούς κάθε εποχής.

Η δημιουργία λαμπρών μνημείων διαμορφώνει τον ανθρώπινο ψυχισμό. Τα μνημεία πρέπει να παραμένουν ενεργά, να είναι ουσιαστικό κομμάτι της ζωής μας. Η αύρα τους είναι καθηλωτική, πολλές φορές εξοντωτική. Τη δεκαετία 1912-1922 ο ρόλος της Ροτόντας ήταν να σώσει τον ανθρώπινο ψυχισμό. Κυριολεκτικά. Ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων φιλοξενήθηκε σ' αυτή. Μνημείο και μνήμη. Η Ροτόντα κουβαλά το φορτίο της μνήμης αλλά και της λήθης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<https://www.thessalonikiguide.gr/place/rotonta>

<https://www.lifo.gr/culture/arxaiologia/i-rotonta-tis-thessalonikis-ena-thayma-tis-byzantinis-arhitektonikis/>

<https://www.athensvoice.gr/politismos/eikastika/771175/thessaloniki-1922-mnimeia-kai-prosfuges-mia-ekthesi-gia-ti-dekaetia-pou-allaxe-rizika-tin-psuhi-tis-thessalonikis/>